

NORDISK ARKITEKTURFORSKNING

NORDIC JOURNAL OF ARCHITECTURAL RESEARCH

2 • 2006

Tema:

KONSUM OG URBANITET

Temareaktörer:

Peter Hemmersam
Peter.Hemmersam@aho.no

Erling Dokk Holm
Erling.Dokk.Holm@aho.no

Innehåll: Vol. 19, No 2, 2006

NORDISK ARKITEKTURFORSKNING – NORDIC JOURNAL OF ARCHITECTURAL RESEARCH

5	NA – redaktionsskifte
PIA BILLE	
	<u>Tema: KONSUM OG URBANITET</u>
9	shopping og byliv
PETER HEMMERSAM	
ERLING DOKK HOLM	
11	Neighborhood, Neighboring and Shopping: A View from Oslo
EDWARD ROBBINS	
21	Frederiksberg Centrets urbane liv
PETER HEMMERSAM	
31	Om kaffe og det offentlige rom
ERLING DOKK HOLM	
43	Nerveintensivitet som mål? En diskusjon om entreprenørstyrt urbanisering
ERLING DOKK HOLM	
51	Handel og privatisering av det offentlige rom
TERJE HOLSEN	
	<u>Artiklar utanför tema</u>
65	Kanon og kvalitet
LOUISE KJÆR CHRISTOFFERSEN	
81	Hvor ble det av proporsjonsbegrepet i arkitekturen?
JØRGEN JENSENIUS	
	<u>RECENSIONER</u>
94	Mari Lending: Omkring 1900 Utkast til en norsk arkitekturhistorisk topikk
JOHAN MÅRTELIUS	
96	Lotte Marianne Bjerregaard: Forsøgling og Symbiose Naturvidenskab og Naturromantik – en dialog i moderne arkitektur
KATJA GRILLNER	
99	Håkan Hökerberg: Att fånga det karaktäristiska i stadens bebyggelse SAVE-metoden som underlag för bevarandeplanering
INGRID APPELBOM KARSTEN	
103	Lena Villner & Abdellah Abarkan (red): The Four Faces of Architecture – on the Dynamics of Architectural Knowledge
JONAS E. ANDERSSON	

NA – redaktionsskifte

Efter redigering af 24 numre af *Nordisk Arkitekturforskning* på Arkitektskolen Aarhus, efter behandling af mere end 300 artikelforslag og samarbejde med 20 temareaktioner flytter tidsskriftredaktionen fra og med nr. 3/2006 til Arkitektskolen i Trondheim. Redaktionsskiftet er ventet, faktisk blev der indgået en aftale i foråret 2000 om at Arkitektskolen Aarhus redigerede tidsskriftet i to år, hvorefter redaktionen flyttede videre til en anden nordisk skole. Sådan gik det ikke – heldigvis, for det tager tid at lære at producere et videnskabeligt tidsskrift.

På omslaget af tidsskriftet kan man i hvert nummer læse, hvem der er redaktionsudvalg og redaktør, hvem der står for grafisk udformning, og hvem der trykker og distribuerer tidsskriftet. Her bliver det også beskrevet, at manuskripter kan indsendes, og at de skal peer reviews af to reviewers. Det står der alt sammen, men hvad indebærer det? Efter to år på posten som redaktør var jeg stadig ved at finde ud af det, efter fire år havde jeg både overblik og erfaring, og nu efter seks år er det godt, at der kommer nye kræfter til, som kan udfordre de vante procedurer og udvikle tidsskriftet i nye retninger.

Nordisk Arkitekturforskning minder om det globaliserede netværkssamarbejde, vi begynder at se inden for mange brancher. Redaktionen sker i Århus, mens grafisk opsætning, trykning og distribution sker i Göteborg. Det er procedurer, som kræver samarbejde og kommunikation for at lykkes. I de seks år samarbejdet har fungeret, er det sket et par gange, at vi er mødtes i real time og real space, men hovedparten af kommunikationen omkring tidsskriftsproduktionen er foregået via e-mail, og der er sendt et ukendt antal attachments mellem Göteborg og Århus, ligesom kommunikation med forfattere og reviewere er foregået elektronisk. Det har i sig selv været en spændende erfaring, som ikke var forudset. Da der ved overdragelse af redaktionen til Arkitektskolen Aarhus blev formuleret en målsætning om at omdanne tidsskriftet til et digitalt tidsskrift, blev det forstået som tidsskriftets færdige form og ikke som processen, der fører frem til produktet, men realiteten er blevet, at samarbejdet omkring produktion af tidsskriftet sker i et digitalt rum, og resultatet fremstår som både et trykt tidsskrift og et Internet tidsskrift.

Bidragydere til tidsskriftet bliver også del af *Nordisk Arkitekturforskning*s digitale kommunikationsrum. Det er flere år siden kravet om, at manuskripter skulle sendes i papirudgave blev frafaldet, og i dag accepterer vi kun digitale manuskripter. Det er en selvfølge og i sig selv ikke værd at bemærke, men set i et større perspektiv indebærer det, at kommunikationen mellem arkitekturforskere og tidsskrifterne er blevet enklere og at tærsklen for at sende manuskripter til redaktioner rundt om i verden er faldet – for nogen. Tærsklen er faldet for arkitekturforskere, der har engelsk som arbejdssprog, og redaktionen modtager jævnligt artikelforslag fra udenlandske forskere på jagt efter et anerkendt videnskabeligt tidsskrift, de kan publicere i.

Det rejser to spørgsmål til overvejelse. Det ene omhandler behovet for en publiceringsstrategi, som sætter redaktionsudvalg og redaktør i stand til at vælge mellem de mange ofte udmærkede manuskripter, der tilsendes. Redaktionen på Arkitektuskolen Aarhus valgte at løse opgaven ved at arbejde med temaer i tidsskriftet, så der ad den vej kunne etableres emnemæssige prioriteringer, hvorved nogle manuskripter måtte afvente publicering og andre blev afvist.

Det andet spørgsmål vedrører de nordiske arkitekturforskere muligheder for at publicere deres arbejde. I internationale tidsskrifter konkurreres med forskere, der er rutinerede i at skrive på engelsk, og mange nordiske forskere har erfaret, at det kan være vanskeligt at få adgang til internationale tidsskrifter, fordi den forskningsmæssige kompetence ikke understøttes af det sproglige udtryk. Det må vi lære, og problemet vil utvivlsomt blive mindre bl.a. som følge af de nuværende studerendes mobilitet mellem arkitektuskoler i først og fremmest Europa og USA. Engelsksprogede uddannelses tilbud ved de nordiske arkitektuskoler vil også udvikle underviseres og forskeres kvalifikationer i det engelske sprog, men det tager tid.

Med erfaringen som redaktør er også fulgt indsigt i redaktionens opgaver. En af de vigtigste, som først kunne løftes efter de første års arbejde, vedrører vejledning af både forfattere og reviewere. Med få undtagelser er arkitekturforskning et nyt område ved arkitektuskolerne, men i disse år gøres en stor indsats for at opbygge forskningsmiljøer og forskeruddannelser ved de nordiske arkitektuskoler. De ansatte ved skolerne er uddannet i en professionsorienteret og kunstnerisk tradition og få har hidtil haft formelle forskerkvalifikationer, hvilket indebærer at kredsen i Norden, som har erfaring med videnskabelig granskning, er begrænset. Når tidsskriftet derfor har som krav til publicerede artikler, at de skal review'es af to reviewere, har vi skabt et problem, for hvor er de videnskabelige granskere, der kan bistå med at gennemføre 100 reviews om året (50 manuskripter x 2)? Svaret er, at de er kommet til efterhånden, og at vejledning af granskere og etablering af et netværk af granskere har været en usynlig, men uhyre vigtig opgave i udvikling af tidsskriftet. I forbindelse med evaluering af ti års svensk arkitekturforskning i foråret blev tidsskriftet bedt om at levere en liste over hvilke reviewere, vi har benyttet. Her stod det klart, at vi har opbygget et stort nordisk netværk, men at der ligger en opgave i at styrke kontakterne til internationale arkitekturforskere.

Mange artikelforfattere er forskerstuderende, som har behov for vejledning i at udforme artikler, der opfylder kravene til videnskabelige artikler. I andre uddan-

nelser indgår skrivning af opgaver, affattet i overensstemmelse med akademiske konventioner, som et tilbagevendende element, mens de færreste arkitekter har opøvet sådanne færdigheder under uddannelsen. Forskerstuderende ved arkitekt-skolerne skal derfor både lære at forske og at skrive, og helst i overensstemmelse med traditionen inden for samfundsvidenskab og humaniora for at kunne gøre sig gældende i konkurrencen om pladsen i anerkendte forskningstidsskrifter. Tidsskriftet *Nordisk Arkitekturforskning* har denne status, men det kræver en vedholdende indsats at fastholde den. Derfor har redaktionen også prioriteret at indgå i en dialog med forskerne om at kvalificere artikler, så de opfylder kravene til videnskabeligt arbejde på internationalt niveau. Mange har således oplevet at få manuskripter retur med opfordring til at omarbejde dem ledsaget af omfattende kommentarer fra reviewers eller fra redaktionen.

Er der brug for tidsskriftet *Nordisk Arkitekturforskning*?

Det mener redaktionen, at der fortsat vil være, og en refleksion af grundene hertil kan være nyttig i en diskussion af, hvad det er for et tidsskrift, der skal udgives. Redaktionen har i valg af temaer tilstræbt at tegne et bredt billede af, hvad arkitekturforskning kan være. Vi har udfordret forskningsbegrebet ved at publicere arbejder, der ligger i et grænsefelt mellem kunst og videnskab. Den tætte tilknytning til skolernes forskningsmiljøer giver gode muligheder for at publicere arbejde, som er vedkommende og debatskabende, men som på grund af formen ikke får adgang til internationale videnskabelige tidsskrifter. Vi har givet plads til præsentation af tværvidenskabelige og interdisciplinære forskningsprojekter, som behandler arkitektfaglige emner ud fra nye faglige vinkler, eller viser hvad der sker, når arkitekter samarbejder med forskere fra andre fagområder med andre metoder og optikker. Vi har publiceret artikler inden for alle grene af faget, men en nøjere gennemgang af artikler og temaer vil vise, at artikler om arkitekturens konstruktive sider er underrepræsenteret eller nærmest fraværende. Årsagen kunne være, at artikler om tekniske emner publiceres i professionens fagblade.

Der er adskillige arkitektur-fagblade i de nordiske lande, men der er ingen, der dækker arkitekturforskning, selvom det fra tid til anden har været drøftet om fagtidsskrifterne i de enkelte lande skulle indeholde en sektion med videnskabelige artikler. Der begynder at komme flere ordrige artikler i arkitekturbladene, og det er værdifuldt at forskerne formidler resultaterne af deres arbejde i en form, der appellerer til praksis og således medvirker til at reducere gabet mellem forskning og praksis. Men fagtidsskrifterne erstatter ikke de videnskabelige tidsskrifter, en insisteren herpå vil udhule forskernes muligheder for at meritere sig på internationalt anerkendte videnskabelige kriterier. De etablerede forskere skal kunne dokumentere at have publiceret et antal artikler i videnskabelige tidsskrifter, og forskerstuderende opbygger i mange tilfælde deres afhandling om et antal (4 – 5) peer reviewede og publicerede artikler. *Nordisk Arkitekturforskning* har derfor til opgave at opbygge kompetencer, der sikrer, at de nordiske forskere også frem over har mulighed for at publicere på deres eget sprog - eller på engelsk - i et anerkendt videnskabeligt tidsskrift.

Det har været en god investering for Arkitektskolen Aarhus af at have tidsskriftet tæt på. Det har skabt kendskab til tidsskriftet og interesse for at skrive i det. Det har medvirket til netværksdannelse mellem forskerne, kendskab til projekter og personerne bag, og det har bragt viden og vigtige erfaringer til skolen. På den måde har redaktionen af *Nordisk Arkitekturforskning* været et værdifuldt element i opbygning og udvikling af forskningsmiljøet på Arkitektskolen. Redaktionsudvalg og redaktør ønsker Fakultetet for Arkitektur og Billedkunst ved NTNU i Trondheim held og lykke med den videre udvikling af tidsskriftet og takker alle de mange, vi har haft kontakt med, for tålmodighed og et spændende samarbejde.

En helt speciel tak til Christina Redvall på Chalmers tekniska högskola, som har været med fra tidsskriftets start i 1988, og som nu forlader banen. Christina har været en nøglespiller, der hver gang har bragt 'bolden' i mål.

Pia Bille

shopping og byliv

Dette nummeret av *Nordisk arkitekturforskning* er dedikert konsumaspektet ved bylivet. Forholdet mellom konsum og urban utvikling er grunnleggende i utviklingen av de europeiske byene. De aller fleste er grunnlagt på handel, men selv om politiske, religiøse og militære disposisjoner rent historisk har vært vesentlige, har handelens rolle vært enda viktigere. Den dynamikken og de utfordringer som handelen gir byrommene er også i vår tid omfattende, og i en liberalisert byutviklingstendens, kanskje enda helt avgjørende. Dette nummeret forsøker å se på noen av de samtidige endringene som foregår og som gjør at byene transformeres, men også at handelen i stor grad påvirkes av de spatiale rammer og begrensninger som finnes i etablerte byrom. De sosiokulturelle endringsmekanismene er ikke sjelden korrelert til estetiske og romlige praksiser og i dette nummeret eksponeres ikke minst disse sidene ved det urbane.

Gjennom å belyse denne problematikken i en rad artikler ønsker vi å bidra til å utvide arkitekturfeltets orientering. Og etterspørselen er der. Det viser med tydelighet den stigende interessen innen arkitektur og urban design for konsum som romlig praksis, den bærer bud om en sterkere tverrfaglighet innen arkitekturfaget. Tradisjonelt sett har konsumforskningen vært praktisert av samfunnsvitenskaplige fag som sosiologi og sosialantropologi. Det at også formgiverne nå vender sin interesse mot dette feltet kommer ikke minst av at arkitektur i sin konsekvens er like mye en formativ kraft på det sosial og kulturell feltet, som på det estetiske.

Behovet for å øke arkitekturfagets sensibilitet for de samfunnsmessige prosesser – ikke minst de som spiller seg ut i den urbane kontekst – er påtrengende. Legitimiteten til arkitekturen som fag er ikke minst avhengig av at dette aspektet får en bred debatt og viktig plass i arkitekturteorien. Det er det som er den dypere motivasjonen bak dette nummeret av *Nordisk Arkitekturforskning*, redigert av Institutt for urbanisme og landskap på Arkitektur og designhøgskolen i Oslo.

Peter Hemmersam & Erling Dokk Holm

